

О.М. РОМАНЬКОВА, канд.хім.наук, Донбаська державна машинобудівна академія, Краматорськ

А.О. СЛЮСАРЕНКО, студент, Донбаська державна машинобудівна академія, Краматорськ

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ З НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ПОДАТКОВОМУ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Проаналізовано деякі аспекти з нарахування амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів у бухгалтерському та податковому обліку. Визначено перелік питань стосовно подальшого наближення двох видів обліку.

Проанализированы некоторые аспекты из начисления амортизации основных средств, других необоротных материальных активов и нематериальных активов в бухгалтерском и налоговом учете. Определен перечень вопросов относительно дальнейшего приближения двух видов учета.

Analyzed some aspects of the depreciation of fixed assets, other non-current tangible assets and intangible assets in accounting and tax accounting. Determined list of questions to further convergence of two types of accounting.

Ключові слова: основні засоби, податкова амортизація, методи нарахування амортизації, амортизаційні відрахування.

Вступ. Питання удосконалення підходів з нарахування амортизації необоротних активів знаходять свій початок ще за період корінного реформування системи бухгалтерського обліку в Україні (1996–2000 рр.), а також виділення, у зв'язку з введенням в дію Законів України «Про оподаткування прибутку підприємств» і «Про податок на додану вартість», його підсистеми – податкового обліку.

Постанова завдання. Проблеми визначення місця податкового і бухгалтерського обліку у системі економічних відносин та спроби гармонізації підходів з питань обліку та оподаткування амортизації розглядалися багатьма науковцями [1-5], проте ряд, пов'язаних з цим питань, залишався відкритим, а введення в дію з 1 січня 2011 року (з 1 квітня 2011 року – III розділу) Податкового кодексу України (ПКУ) [6], взагалі, встановило перехід на новий устрій нарахування податкової амортизації.

Метою дослідження є аналіз та розкриття змін нарахування амортизації основних засобів у податковому обліку.

Методологія. Згідно з положеннями ПКУ замість поняття “основні фонди” знов застосовується термін “основні засоби”.

Якщо до основних засобів у бухгалтерському обліку, згідно з П(С)БО 7 [7], можна віднести практично усі матеріальні активи з очікуваним строком

корисного використання більш ніж один рік, незважаючи на функціональне призначення та умови придбання (безоплатно чи ні), то у відповідності з податковим законодавством важливим є критерій вартості (з 1 січня 2012 року – 2500 грн.) та обов'язковість використання об'єкту у господарській діяльності підприємства.

Згідно з п.1 ст.145 ПКУ кількість груп основних засобів та інших необоротних активів збільшено до 16, що значно наближає таку класифікацію до бухгалтерської (п.5 П(С)БО 7), складеної згідно з Державним класифікатором України “Класифікація основних фондів”. Крім того для кожної групи (або підгрупи у групах 3 та 4) з метою нарахування податкової амортизації вперше наведено значення “мінімально припустимого строку корисного використання”, менше ніж якого не може бути значення строку корисної експлуатації об'єкта, встановлюємого підприємством самостійно. Таке нововведення у податковому законодавстві спричинило, у свою чергу, зміни у положеннях бухгалтерського обліку, зокрема у П(С)БО 7, згідно з [8] “нарахування амортизації може здійснюватися з урахуванням мінімально припустимих строків корисного використання основних засобів, встановлених податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу)”.

Єдиний підхід до розуміння поняття амортизації, як об'єктивного економічного процесу, спостерігається і у бухгалтерського обліку і податковому законодавстві [9]. Але якщо у першому випадку об'єктом амортизації є вартість основних засобів, маючих обмежений строк корисного використання, то за нормами податкового обліку, як і раніше, амортизації підлягає не вартість, а витрати на придбання, самостійне виготовлення, ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення основних засобів, а також витрати на капітальне поліпшення землі. Перелічені витрати стосовно основних засобів невиробничого призначення та безкоштовно отримані основні засоби амортизації не підлягають. Також не можуть амортизуватися витрати з отримання основних засобів, якщо останні були придбані у фізичних осіб – платників єдиного податку. Також з введенням в дію положень ПКУ сума нарахованої амортизації зменшує об'єкт оподаткування вже не окремо, а у складі витрат, причому амортизацію основних засобів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом продукції (виконанням робіт чи наданням послуг) спочатку включають до складу її собівартості, а вже потім, з визнанням доходу від її реалізації – до витрат.

Важливо підкреслити, що і в бухгалтерському і в податковому обліку амортизації не підлягають об'єкти основних засобів, що перебувають на реконструкції, модернізації та консервації [9].

Результати дослідження. Практичним удосконаленням обліку амортизаційних відрахувань можна вважати нарахування податкової амортизації за кожним об'єктом окремо та щомісячно, починаючи з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію (п.146.1, п.146.2), а також застосовуючи методи бухгалтерського обліку: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий (п.145.1.5), при цьому треба зауважити, що метод

прискореного зменшення залишкової вартості можливо застосовувати тільки у випадку амортизації основних засобів, віднесених до груп 4 “машини та обладнання” та 5 “транспортні засоби”, а амортизацію основних засобів груп 9, 12, 14 та 15 – нараховувати за прямолінійним або виробничим методами.

Але застосування однакових методів амортизації не гарантує співпадання сум відрахувань. Розходження можуть проявлятися як за рахунок різниці у підходах до переоцінки та формування амортизованої вартості, так і за рахунок різних способів обліку витрат на ремонти та поліпшення.

У відповідності з п.28 П(С)БУ 7 ПКУ припускає перегляд методу амортизації об'єкта основних засобів у випадку зміни очікуваного способу одержання економічних вигід від його використання (пп.145.1.9). Нарахування амортизації за новим методом (або за новим строком корисного використання) починають з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації.

У бухгалтерському і податковому обліку визначено, що амортизація основних засобів проводиться до досягнення залишкової вартості об'єкта його ліквідаційної вартості. Однак при цьому треба пам'ятати, що під час вводу основних засобів в експлуатацію достовірно визначити точний строк їхньої експлуатації, фізичний або моральний знос на момент виведення із експлуатації, а також їхню справедливую вартість або вартість ТМЦ, які одержить підприємство від ліквідації об'єкта основних засобів досить важко [10]. При цьому дорівняти значення ліквідаційної вартості нулю неможливо, тому, що, наприклад, застосування методу зменшення залишкової вартості припускає ненульове значення ліквідаційної вартості (інакше вартість об'єкта основних засобів буде повністю амортизована протягом одного року, що порушує мінімальний строк корисного використання).

У ПКУ наведено однаковий механізм нарахування податкової амортизації для бібліотечних фондів і малоцінних необоротних матеріальних активів, однак у податковому обліку не має окремого визначення останніх, тому, як і раніше, до них доцільно відносити необоротні матеріальні активи, строк експлуатації яких перевищує 1 рік, але які не можуть бути віднесені до складу основних засобів за вартісною ознакою. На відміну від основних засобів вартість, малоцінних необоротних матеріальних активів, яка амортизується, визначається як первісна або переоцінена (без вирахування ліквідаційної вартості), але її розрахунок (пп.145.1.6 ПКУ) цілком повторює наведений у п.27 П(С)БО 7.

Стосовно нематеріальних активів у ПКУ наведено оновлене визначення цього терміну. Згідно з пп.14.1.120 це не тільки право власності щодо результатів інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також аналогічні права, які признано об'єктом права власності (інтелектуальної власності), а також і право користування майном та майновими правами платника податків у зазначеному законодавством порядку, у тому числі придбані у зазначеному законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами. Також збільшено до шести кількість груп нематеріальних активів (пп.145.1.1 ПКУ), що нагадує класифікацію бухгалтерського обліку згідно з п.5 П(С)БО 8 [11].

Як і у випадку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, стосовно груп 4 та 5 нематеріальних активів, встановлено значення мінімально припустимого строку їх корисного використання. На думку [9], цю норму доцільно використовувати при визначенні строку корисного використання з метою амортизації нематеріальних активів в бухгалтерському обліку, що обумовлюється внесенням змін до П(С)БО 8 "Нематеріальні активи". Незабаром такі зміни було внесено згідно з [8].

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється із застосуванням таких саме методів, що застосовуються для нарахування основних засобів (пп.145.1.1 п.145.1 ст.145 ПКУ).

Незважаючи на ряд положень, об'єднуючих бухгалтерський та податковий облік, ще залишається перелік питань взагалі не висвітлених у ПКУ, зокрема, відсутні положення щодо формування первісної собівартості нематеріальних активів. На відміну від закону про прибуток підприємств у ПКУ не передбачено можливість індексації їх вартості.

Висновки. Проаналізовано перелік питань стосовно нарахування амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів у бухгалтерському та податковому обліку. Порівняння розглянутих аспектів висвітило коло питань, які необхідно усунути для подальшого наближення двох видів обліку шляхом внесення змін до їх нормативної бази.

Список літератури: 1. Чумаченько М. Ще раз про амортизацію як важливе джерело інвестиційної діяльності підприємства / М. Чумаченько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 11. – С. 3–7. 2. Голов С. Ф. Дискусійні аспекти амортизації / С. Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 5. – С. 3–8. 3. Орлов П. Про використання в Україні різних систем амортизації / П. Орлов, С. Орлов // Економіка України – 2005. – № 5. С.38-45. 4. Довгопола Н. Амортизація: предметна сутність і ступінь впливу на відтворення основних засобів / Н. Довгопола, М. Нестеренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 12. – С. 3–13. 5. Кашуба В. Д. Економічний зміст податкового обліку у системі бухгалтерського обліку / В. Д. Кашуба // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 113–115. 6. Податковий кодекс України : за станом на 1 січня 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. видавництво – До. : Парлам. вид-во, 2011. – 559 с. 7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. за № 288/4509 (зі змінами та доповненнями). 8. Про затвердження змін до деяких положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.03.2011 р. за № 372 (зі змінами та доповненнями). 9. Бондар М. І. Амортизація необоротних активів: облік та оподаткування / М. І. Бондар, В. В. Бабіч // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 33–34. 10. Вольнец Л. Учетная политика предприятий / Вольнец Л. – Х. : Центр «Консульт», 2006. – № 7. – 168 с. 11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. за № 242 (зі змінами та доповненнями).

Поступила до редакції 10.04.2012р.